

Престъпления, мотивирани от предразсъдъци

Същност

- ▶ Умишлени деяния, които увреждат сериозно обществените отношения и са извършени със специфичен мотив, свързан с предразсъдък спрямо определена характеристика на жертвата
- ▶ Възможни характеристики на жертвата: раса, етническа принадлежност, религия, пол, сексуална ориентация, увреждане, възраст
- ▶ Деяния - убийство, телесна повреда, изнасилване, палеж, лишаване от свобода, принуда, кражба, измама
- ▶ Предразсъдъци - неправомерни обобщения, които пренебрегват вътрешногруповото разнообразие; припознаване на жертвата като представител на групата
- ▶ Престъпления от омраза и престъпления, мотивирани от предразсъдъци

Престъпления от омраза и реч на омраза

- ▶ **Подходът на ОССЕ:**
  - ▶ „Паралелно престъпление“ - престъпление, дефинирано в НК
  - ▶ Дискриминационен мотив
  - ▶ Речта на омразата не е престъпление от омраза
- ▶ **Подходът на Европейския съюз (Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета на ЕС относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право - криминализиране на някои форми на расистка реч на омразата:**
  - ▶ Публично подбуждане към насилие и омраза срещу групи или отделни лица поради тяхната раса, цвят на кожата, религия, произход, национална или етническа принадлежност
  - ▶ Разпространение на материали, целящи подбуждане
  - ▶ Публично отричане или омаловажаване на геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления, когато са насочени срещу групи лица, определени с горните признаци и са извършени по начин, който може да подтикне към омраза или насилие
  - ▶ Подобно публично отричане или грубо омаловажаване на престъпленията, определени в чл. 6 от Хартата на Международния военен трибунал от 8 август 1945
- ▶ **Член 4 от МКПВФРД и член 20, т. 2 от МПГП (проповядване на национална, расова или религиозна омраза, което подбужда към дискриминация, враждебност или насилие)**

Увреждане на обществените отношения/обществена опасност

- ▶ Жертвата изживява увреждането от престъплението по-тежко отколкото при „паралелното престъпление“ поради засягане на нейна ключова идентичност
- ▶ Жертвата не може да „избяга“ от ключовата идентичност
- ▶ Засегнати се чувстват представителите на социалната група, към която е насочено престъплението
- ▶ Засегнати могат да се почувстват и други уязвими малцинствени групи
- ▶ В обществото като цяло се всява разделение и противопоставяне, засягайки тъканта на социалната солидарност. В някои случаи престъпленията от омраза могат да предизвикат ответни реакции на насилие

Практика на ЕСПЧ

Относими разпоредби на ЕКПЧ

- ▶ Чл. 2 - Право на живот
- ▶ Чл. 3 - Защита от изтезания, нечовешко и унижително отнасяне
- ▶ Чл. 8 - Право на личен живот
- ▶ Чл. 14 във връзка с горните: «Упражняването на правата и свободите, изложени в тази Конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.»

Три позитивни задължения

- ▶ Задължение за бързо разследване - Менсън
- ▶ Демаскиране на специфичния дискриминационен мотив - Начова
- ▶ Задължение за защита и превенция - Опуз

Престъпления, мотивирани от предразсъдъци на различна основа

- ▶ Начова и други срещу България (2005) - Убийство на роми от служители на военна полиция след отправяне на расистки обиди - 14+2
- ▶ Ангелова и Илиев срещу България (2007) - Убийство на ром от частни лица - бавно разследване и липса на разследване на възможните расистки мотиви - 14+2
- ▶ Идентоба и други срещу Грузия (2015) - нападение и физически насилия от частни лица срещу мирни демонстранти, събрани за отбелязване на Международния ден срещу хомофобията - неадекватна защита от страна на полицията и липса на разследване на хомофобския мотив - 14+3; 14+11
- ▶ Опуз срещу Турция (2009) - насилие срещу съпругата-жалбоподателка и убийство на майката на жалбоподателката от съпруга, който е наказан. Но властите не са предприели превантивни мерки за да предотвратят насилията. Тази пасивност е дискриминационна - член 2, 3+14
- ▶ Миланович срещу Сърбия (2010) - Физическо малтретиране на жалбоподателя, член на Харе Кришна, от крайно десни групи, които не са установени. Липса на енергично разследване и на разследване на възможните дискриминационни мотиви, свързани с религиозната принадлежност на извършителя - 14+3

Престъпления, мотивирани от предразсъдъци по асоциация

- ▶ Шкорянец срещу Хърватия (2017) - Нападение над партньорката на ром, който също е нападнат от расистка банда. Извършителите са установени и наказани, но им е вменена вина за расистко престъпление само по отношение на рома, не и по отношение на неговата партньорка. Съдът казва, че задължението за разследване на расисткия мотив се отнася не само до жертвата, която принадлежи към съответната етническа група, но и към свързани с нея лица когато те са били жертва на насилие поради тази връзка (лични отношения, приятелство или съпружество).

Реч на омразата

- ▶ Аксу срещу Турция (2012) - ненаказаната реч на омразата попада в обхвата на чл. 8 от Конвенцията. По случая не е установено нарушение, защото турските власти са взели някакви мерки във връзка с анти-ромска брошура.
- ▶ Р.Б. срещу Унгария (2016) - расистки обиди срещу ромка по време на шествие на расистка група в ромската махала. Неразследването на расисткия мотив води до нарушение на чл. 8.
- ▶ Кирай и Домьотьор срещу Унгария (2017) - расистки заплахи и обиди срещу ромите по време на митинг на крайно десни групи. Неадекватното им разследване води до нарушение на чл. 8.
- ▶ Будинова и Чапразов срещу България и Бехар и Гутман срещу България - комуникирани през май 2019 г. Расистка и антисемитска реч на омраза от страна на Волен Сидеров, за което съдилищата в България намират, че е легитимно право на свобода на изразяване.
- ▶ Подобни две дела (Стоянов срещу България) има заведени за реч на омраза на хомофобска основа, но още не са комуникирани

Препоръки към България

- ▶ Консултативен комитет по Рамковата конвенция за защита на националните малцинства - февруари 2014
- ▶ Европейска комисия срещу расизма и нетолерантността - септември 2014
- ▶ Комитет за премахване на расовата дискриминация - май 2017
- ▶ Комитет по правата на човека - ноември 2018
- ▶ Комитет за правата на хората с увреждания - октомври 2018

край